

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

2020.gada 19.janvārī Nr. 1-8/2

**Latvijas Republikas Saeimas Cilvēktiesību
un sabiedrisko lietu komisija**
cilvektiesibu.komisija@saeima.lv

*Par likumprojektu “Grozījumi Uzturlīdzekļu
garantiju fonda likumā” (Nr.842/Lp13)*

Saeima 2021.gada 7.janvārī pirmajā lasījumā pieņēma likumprojektu “Grozījumi Uzturlīdzekļu garantiju fonda likumā” (Nr.842/Lp13) (turpmāk – Likumprojekts), nosakot priekšlikumu iesniegšanas termiņu līdz 2021.gada 20.janvārim.

Izvērtējot Likumprojektu un tā sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumu (anotāciju), vēršu uzmanību uz vairākiem apstākļiem, kas Likumprojektā nav ņemti vērā un būtu pilnveidojami.

Likumprojekta 3.pants paredz papildināt Uzturlīdzekļu garantiju fonda likuma (turpmāk – Fonda likums) pārejas noteikumus ar 12., 13., 14., 15., 16., 17., 18. un 19.punktu, paredzot ieviest pilotprojektu, proti – parādu atgūšanai piesaistīt parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju. Šāda kārtība tiktu attiecināta uz gadījumiem, kad uzturlīdzekļu izmaksa no Uzturlīdzekļu garantiju fonda (turpmāk – Fonds) notiek administratīvā procesa ietvaros un parādnieks lēmumu par uzturlīdzekļu izmaksu nepilda labprātīgi vai nav noslēdzis ar Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrāciju (turpmāk – Fonda administrācija) vienošanos. Attiecīgi pirms lēmuma nodošanas piespiedu izpildei zvērinātam tiesu izpildītājam, lieta par parāda un likumisko procentu atgūšanu visupirms tiktu nodota parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējam.

Tiesībsargs konceptuāli piekrīt Tieslietu ministrijai tādējādi, ka parāda piedziņa, it īpaši uzturlīdzekļu lietās, ir jāefektivizē un regulāri jādomā par jauniem risinājumiem, kas var uzlabot uzturlīdzekļu piedziņas efektivitāti. Arī tiesībsargs pagājušajā gadā ir vēršis gan Tieslietu ministrijas, gan Latvijas Zvērinātu tiesu izpildītāju padomes uzmanību par nolēmumu efektīvu izpildi, kā rezultātā 2020.gada 6.augustā Tieslietu ministrijā tika organizēta sanāksme par efektīvu nolēmumu izpildi parāda piedziņas lietās, kurā

pedalijās pārstāvji no Tieslietu ministrijas, Latvijas Zvērinātu tiesu izpildītāju padomes un Tiesībsarga biroja. Sanāksmes ietvaros tika apspriestas vairākas idejas un veidi, ko Latvijas Zvērinātu tiesu izpildītāju padome un tiesībsargs piedāvāja nolēmuma par parāda piedziņu efektīvākai izpildei, vienlaikus paturot prāta nepieciešamību līdzsvarot piedzinēja tiesības uz prasījuma apmierinājumu un parādnieka interešu ievērošanu.¹ Tieslietu ministrija sanāksmes noslēgumā apņēmas daudzas idejas risināt, savukārt tiesībsargs no savas puses tam aktīvi sekos līdzī un iesaistīsies, lai kopīgi meklētu un panāktu efektīvus līdzekļus piedzinēju Latvijas Republikas Satversmē (turpmāk – Satversme) garantēto tiesību nodrošinājumam.

Tiesībsargs uzsver, ka piedāvātiem risinājumiem ir jābūt jēgpilniem un samērīgiem no visu iesaistīto pušu aspekta. Taču konkrētajā Likumprojekta 3.pantā piedāvātais regulējums lietu par uzturlīdzekļu parāda atgūšanu visupirms nodot parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējam, un tikai neveiksmīgas parāda atgūšanas rezultātā to nodot piespiedu izpildei zvērinātam tiesu izpildītājam, tiesībsarga ieskatā nav līdz galam pārdomāts un izsvērts gan no piedzinēja, t.i., valsts puses, gan no parādnieka skatupunkta.

1. Atbilstoši Satversmes 92.pantam “ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā”. Lai gan minētajā pantā nav tieši atrunāts, tomēr taisnīgas tiesas jēdziens ietver arī tiesības prasīt, lai valsts nodrošina efektīvu tiesas sprieduma izpildi. Pretējā gadījumā visas pārējās taisnīgas tiesas garantijas ir bezjēdzīgas, ja persona, kas tiesā “panākusi taisnību”, nevar to īstenot praksē². Lai gan valsts nevar atbildēt par privātpersonas parāda neatmaksāšanu tās maksātspējas dēļ³, tomēr valstij ir pozitīvs pienākums organizēt tādu nolēmumu izpildes sistēmu, kas ir efektīva gan normatīvajā regulējumā, gan piemērošanas praksē un nodrošina nolēmumu izpildi bez liekas kavēšanās⁴. Tāpēc valsts atbildība var iestāties, ja izpildes procesā iesaistītās valsts iestādes neizrāda nepieciešamo rūpību vai pat novērš izpildi⁵. Valsts iestāžu veiktajiem pasākumiem izpildes nodrošināšanā ir jābūt atbilstošiem un pietiekamiem šim mērķim, ņemot vērā viņu saistības izpildes jomā, jo tieši viņas ir tās, kas īsteno valsts varu⁶.

Tādējādi valstij ir pienākums gādāt par tādu nolēmumu izpildes sistēmu, kas pēc savas būtības ir efektīva ne tikai normatīvajā regulējumā, bet arī piemērošanas praksē. Turklāt pasākumiem, ar ko tiek nodrošināta piespiedu izpilde, ir jābūt tādiem, kas mērķi par efektīvu sprieduma izpildi padara reāli īstenojamu.

Konkrētajā situācijā par piedzinēju ir atzīstama valsts Fonda administrācijas personā, kuras galvenais mērķis ir pēc iespējas lielāks regresa kārtībā atgūto uzturlīdzekļu apmērs. Tomēr piedāvātais Likumprojekta 3.pants rada būtiskus riskus, ka pretēji Likumprojekta anotācijā norādītajam lēmuma par uzturlīdzekļu izmaksu piedziņa var tikt nepamatoti kavēta un no parādnieku puses bremsēta vai pat padarīta neiespējama. Proti,

¹ Sīkāku informāciju sk. <https://www.tiesibsargs.lv/news/lv/tiesibsargs-uzraudzis-ka-tiek-pilnveidots-tiesas-nolemumu-efektivas-izpildes-process>.

² Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Autoru kolektīvs prof. R.Baloža zinātniskā vadībā. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 141.lpp, 81.punkts. Sk. arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2002.gada 7.maija sprieduma lietā “Burdov v. Russia”, pieteikuma Nr.59498/00, 34.punktu un 1997.gada 19.marta sprieduma lietā “Hornsby v. Greece”, pieteikuma Nr.18357/91, 40.punktu.

³ Sk., piemēram, ECT 2003.gada 27.maija sprieduma lietā “Sanglier v. France”, pieteikums Nr.50342/99, 39.punktu.

⁴ ECT 2005.gada 7.jūnija sprieduma lietā “Fuklev v. Ukraine”, pieteikums Nr.71186/01, 84.punkts. Sk. arī ECT 2009.gada 15.janvāra sprieduma lietā “Burdov v. Russia (No. 2)”, pieteikums Nr.33509/04, 70.punktu.

⁵ ECT 2005.gada 7.jūnija sprieduma lietā “Fuklev v. Ukraine”, pieteikums Nr.71186/01, 67.punkts.

⁶ Sk. ECT 2003.gada 17.jūnija sprieduma lietā “Ruianu v. Romania”, pieteikums Nr.34647/97, 66.punktu un 72.-73.punktu.

Likumprojekta anotācijā nav apsvērti riski, ka laikā⁷, kad lieta par uzturlīdzekļu parāda atgūšanu atrastos parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēja pārraudzībā, parādnieki sev piederošos naudas līdzekļus, kustamo mantu vai nekustamo īpašumu var atsavināt, tādējādi izvairoties no sekām, kas var iestāties pēc lietas nodošanas tiesu izpildītājam un piespiedu izpildes līdzekļu piemērošanas. Attiecīgi no tā ciestu pati valsts, jo vairs nebūtu no kā segt uzturlīdzekļu parādu. Parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējam saskaņā ar Parādu ārpustiesas atgūšanas likuma normām parāda atgūšana pamatā balstās tikai un vienīgi uz savstarpējo komunikāciju ar parādnieku. Parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējam nav nekādu tiesību un pilnvaru nodrošināties pret to, lai parādnieks sev piederošo mantu neatsavinātu, tādējādi ļaunprātīgi neizvairoties no parāda nomaksas. Uz minēto problemātiku norādīja arī Latvijas Zvērinātu tiesu izpildītāju padome, kuras rīcībā ir ziņas par konkrētām izpildu lietām, kas apliecina minēto⁸.

Tiesībsarga ieskatā minētie riski, kas ir ļoti būtiski lēmuma par uzturlīdzekļu izmaksu piedziņas efektivitātē, Likumprojektā nav apskatīti un analizēti, tādējādi ar Likumprojekta 3.pantu tiek būtiski apdraudētas piedzinēja (valsts) tiesības uz nolēmuma efektīvu izpildi.

2. Ar Likumprojekta 3.pantu ir paredzēts noteikt papildu slogu arī parādniekiem. Proti, papildus jau tām izmaksām, ko parādniekam ir pienākums segt izpildu lietvedības procesā (tiesu izpildītāja amata atlīdzība un izpildu darbību veikšanai nepieciešamie izdevumi), Likumprojekts paredz pienākumu parādniekam segt izdevumus, kas parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējam radušies saistībā ar parāda atgūšanu. Atbilstoši Ministru kabineta 2013.gada 29.janvāra noteikumiem Nr.61 "Noteikumi par parāda atgūšanas izdevumu pieļaujamo apmēru un izdevumiem, kuri nav atlīdzināmi" kopējie parāda atgūšanas izdevumi, ko parādniekam nāktos segt, sastādītu 17 *euro*. Vienlaikus parādniekam būs pienākums segt arī parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēja atlīdzību, kas nepārsniedz sešus procentus no atgūstamā parāda summas.

Tieslietu ministrija Likumprojekta anotācijā norāda, ka parāda atgūšanas process esot parādniekam labvēlīgāks nekā piespiedu izpilde, jo process ir lētāks, proti – atlīdzība parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējam noteikta zemāka nekā tiesu izpildītājam. Tam neapšaubāmi var piekrist, taču Likumprojekta anotācijā nav pievērsta uzmanība un nav analizēts apstākļi, ka parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēja nesekmīgas parāda atgūšanas rezultātā kopējās izmaksas attiecībā uz parādnieku tikai palielinās. Likumprojekta anotācijā norādīts, ka no 350 lietām, kas tiks nodotas parāda atgūšanai parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējam, būs tikai 10 %, kurās būs maksājumi no parādniekiem un no parāda tiks atgūti 10 %. Tādējādi jāpiekrīt Latvijas Zvērinātu tiesu izpildītāju padomes norādītajam, ka tādā gadījumā attiecībā pret parādnieku pastāv būtisks risks vienai izpildu lietai par parāda piedziņu pārtapt divās izpildu lietās⁹. Savukārt papildu izpildu lieta nozīmē vēl papildu izmaksas par sprieduma izpildes izdevumiem, kas atbilstoši Civilprocesa likuma 568.panta pirmajai daļai gulstas uz parādnieka rēķina.

⁷ Minimālais periods, kurā paredzēts veikts parāda atgūšanas procesu, ir 6 mēneši.

⁸ Sk.

<https://titania.saeima.lv/LIVS13/saeimalivs13.nsf/0/F41D177EE57D3593C225865700263C93?OpenDocument>.

⁹ Sk.

<https://titania.saeima.lv/LIVS13/saeimalivs13.nsf/0/F41D177EE57D3593C225865700263C93?OpenDocument>.

Tādējādi parādniekam tiks uzlikts papildu finanšu slogs, kas attiecīgi aizskar to Satversmes 105.pantā noteiktās tiesības uz īpašumu. Tomēr šis aspekts Likumprojektā nav pienācīgi izvērtēts un samērots ar parādnieku interesēm neciest vēl lielākus zaudējumus.

Ar cieņu
tiesībsargs

Juris Jansons

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu